

Från Euro Ridge kan vi blicka ut över den enorma ödemarken i Australiens inre. Vi vandrar ett stycke av den drygt tjugo mil långa leden Larapinta Trail och följer bitvis gamla "songlines" som aboriginerna har trampat under sina "walkabouts".

Australiens

Landet är både en hel kontinent och en vidsträckt nation, men består också av två skilda världar. I öster finns berg och skogar, stora städer och populära stränder, och där bor nästan all befolkning. Kontinentens inre är något annat, den torraste, plattaste och folktommaste platsen på jorden. Där upplever man en mer osminkad sida av Australien.

Ett dygn försenad på grund av väder över London, landar jag i Alice Springs – utan bagage. Vännen Gordon Sanders som under två dygn bilat hit från Melbourne, möter mig. Det uppkomna läget tvingar oss att kasta om planerna, och efter förhandling med flygplatspersonalen som lovar att göra allt för att få fram min packning, kör vi västerut mot Australiens ikon, klippan i öknen, Uluru, världsligt känd som Ayers Rock efter Sydaustraliens guvernör under 1870-talet. Allt jag har med mig är shorts, skjortan och en liten ryggsäck med kamerautrustningen.

Det är drygt tjugo år sen sist. Den gången kom jag med Greyhoundbuss från Darwin, faktiskt ända från Perth, och efter fem hundra mil över öknar och halvöknar hade jag fått ett bestående intryck av ändlös rymd. Vi rullade genom ett land tjugo gånger större än Sverige men med bara en bråkdel av vår befolkning. Jag såg ett överskott av vidder och frihet och blev stormförtjust.

Denna överväldigande tomhet visade sig också ha ett frestande namn, "the Outback", ett slags Australiens Wild West, med egna legender om kofösare i bredbrätade hattar som kallas "cattlemen", rancher som betecknas cattlestations, och ägor som är större än mellaneuropeiska länder. Här finns också en vildavästernliknande historia. Urbefolkningen (aboriginerna) levde i samklang med miljön innan de vita dök upp och förstörde deras liv. Och äregiriga upptäckare kämpade idogt mot hetta och törst i 1800-talets terra incognita. Till bilden hör ädelmodiga Royal Flying Doctors och sentida filmhjältar som Crocodile-Dundee, det mesta är dåligt känt hos oss häruppe i Europa.

De många klipp domerna i Kata Tjuta, även känt som Mt Olga, formar en labyrint av klyftor. Inne i dessa frodas små dungar av akaciaträd försörjda med utsipprande grundvatten och temporära rännilar på de röda hållarna av konglomerat.

Inte minst lärde jag mig att the Outback är ett landskap som fångslar, utmanar och härdar moderna människor som blivit trötta på stora städer, trängsel och välfärdens trista sidor. Den här gången stannar vi i Erldunda Cattle station för att få en skymt av livsstilen. Platsen marknadsför sig med en fräcka slogan: "Den trevliga porten till Ayers Rock, 10 miljoner flugor kan inte ha fel." Enstaka "cattle stations" som denna, har öppnat dörrarna för turisterna. Vi pratar med Paul, 34 år och bördig från Adelaide. Han har länge prövat det tuffa livet som kofösare.

– Stationen har 7 000 nötkreatur, berättar han när vi åker jeep genom den snus-torra buskvegetationen, till en gigantiskt stor inhägnad där en boskaphjord river upp dammet under den stekheta solen. Djurens frihet borgar nog för möra biffar, men betet ser magert ut.

– Det har inte regnat på över ett år, fortsätter Paul och poserar med ett leende under hatten, så charmigt att turister i Alice Springs brukar stoppa honom på gatan för att få en bild, när han är där för att återhämta sig på puben. Han ser ut som en arketypp till "cattlemen".

Vid Erldunda lämnar vi Stuart Highway, den långa vägen mellan Darwin och Adelaide tvärs över Australien, och fortsätter rakt västerut till nationalparken

Uluru. Ödsliga mil läggs till varandra, genom röd sand och busk med mulga träd. Monotonin bryts när Mount Connor plötsligt materialiserar ett hägrande platåberg. Någon timme senare växer Ayers Rock upp till en obegriplig klump framför vindrutan, mer ett tänkbart nedslag från rymden än något jordiskt. Synen får luften att dallra av mystik snarare än värme.

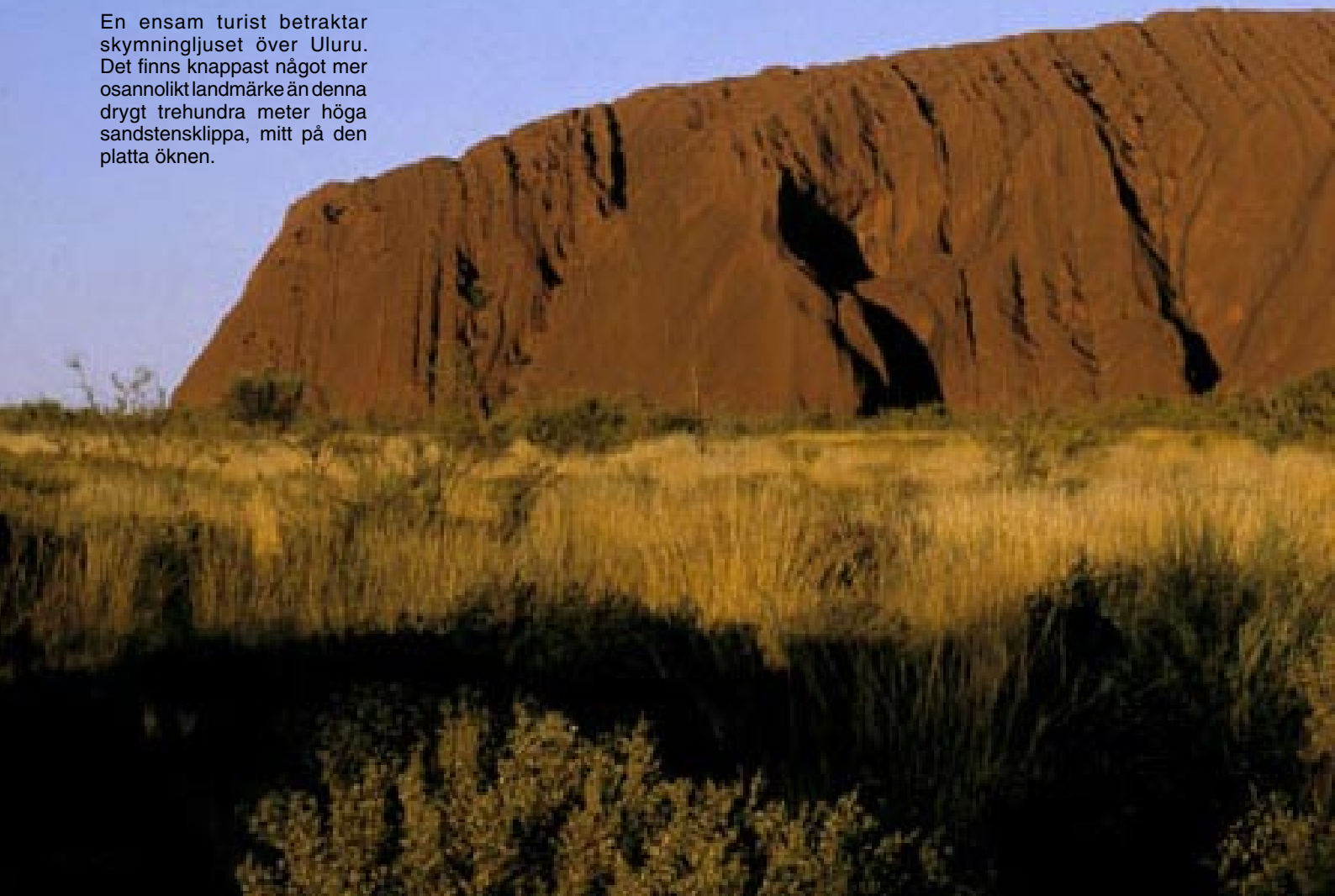
Mot alla odds har himlen blivit molntäckt och under natten i turistorten Yulara slår hällregnet mot vårt tält. Till lycka för mig som redan sett och bestigit Uluru under blå himmel. Dessutom har jag för första gången bara digitala kameror på en reportageresa. Nu blir det variation på kompotten, och regnet tillåter mig testa den nya utrustningen i ett udda ljus. Klippan är känd för sin skiftande färgskala som går från grått och violett till rödaste rött, allt beroende på tidpunkten och vädret.

Nästa morgon är klipporna insvepta i slöjmoln som sakta förintas. Världens största monolit höjer sig 318 meter över öknen och det första intrycket är STORT. Hur många bilder man än sett, ter sig väggarna högre och berget mäktigare än man trodde. Med en vetenskaplig beteckning kallas detta fenomen "inselberge", en ö i öknen. Under åtskilliga miljoner år var ▶

röda hjärta

Text och foto Claes Grundsten

En ensam turist betraktar skymningljuset över Uluru. Det finns knappast något mer osannolikt landmärke än denna drygt trehundra meter höga sandstensklippa, mitt på den platta öknen.

► klippan begravd under en annan berggrund som vittrat bort. I själva verket utgör den bara toppen på ett isberg. Uluru fortsätter under marken flera kilometer.

För ögat är berget en enorm bumling bestående av fältspatrik sandsten som bildats av lager med dåligt sorterad sand från bergskedjan Peterman Ranges längre västerut. Dessa 400 miljoner år gamla sandlager har senare tippats och ställt sig vertikalt. Regnvatten och vindburna sandkorn har blåstrat parallella fåror vilket ger berget ett utseende som en skivad limpa. Namnet Uluru syftar på liknande räfflor som aboriginerna gör i sina träsniderier.

Inte oväntat har urbefolkningen en egen förklaring till bergets existens. Som kolosalt landmärke är Uluru intimt förenat med deras liv och runt basen finns heliga platser med klippmålningar. I tiotusentals år har tre stammar haft sitt hemland häromkring. Nu kallar de sig gemensamt Anangu. De tror på ett hål under klippan som samlar energi, och energikällan kallas tjukurpa. Den ger upphov till folksagor om tro, moral och livsregler. Landskapet är genomkorsat av hemliga vandringsspår iwara, som länkar deras heliga platser till varandra. Spåren har blivit kända som songlines efter Bruce Chatwins bok med samma namn. När en aborigin går på

”walkabout” längs en iwara sjunger han långa traditionella sångcykler.

Under 1980-talet återgav statsmakten i Australien landet till aboriginerna som sedan dess sköter det på basis av tjukurpa. Staten betalar dem en hyra för nationalparken som 1987 blev utnämnd till kombinerat världsarv, för både naturen och kulturen. Skötseln är dock inte problemfri. Att bestiga Uluru innebär ett brott mot tjukurpa, och aboriginerna i parkledningen ser helst att ingen turist tar sig upp, ändå gör varannan detta, och ett förbud skulle minska besöksströmmen trots att flera bestigare omkommit genom åren. Av kommersiella skäl tvingas därför aboriginerna gilla läget.

Denna morgon är klippan glashal och den svindlande kättingen upp är stängd av det skälet. När vi åkt runt och fotograferat Uluru ur de flesta vinklar, lämnar vi klippan och kör till nationalparkens andra heliga berg Katatjuta, mer känt som Mount Olga. I mina ögon är detta en lika stor sevärdhet, ja ett ännu mer spektakulärt landmärke än Uluru. Katatjuta betyder många huvuden och består av ett trettiotal stenkupoler som höjer sig uppåt 450 meter över öknen som väldiga termitstackar. Dessa grupperar sig tätt ihop med smala klyftor mellan lodräta väggar. Även till denna formation knyts aboriginernas myter, men konkret består

berggrunden av konglomerat, ett slags grov sandsten med inbakade stenar och små block. Det geologiska ursprunget är likt Uluru.

Brittiske upptäcktsresanden Sir Ernest Giles såg bergen på håll i oktober 1872. Han var den förste vita pionjären här, men vattenbrist hindrade hans expedition att ta sig över en stor torrlagd saltsjö som låg i vägen. Sjön döpte han till Amadeus och det avlägsna berget till Mount Olga, det var namn efter kungen och drottningen av Spanien som båda befrämjade vetenskaplig forskning. Ett år senare nådde Giles ända fram till Olga. Efteråt skrev han: ”inför våra förvånade ögon uppvisades avrundade minareter, gigantiska kupoler och monstruösa domer.” I sanden såg han också spår efter konkurrenten William Gosse, mannen som samma år upptäckte och namngav Ayers Rock.

Vi gör en kort vandring till ”Valley of the winds”. Jag kryper in på de höga bergväggarna för att fotografera och kan omedelbart studera bilderna på kamerans display. Att gestalta tredimensionell bergstopografi i platta bilder är alltid en utmaning. Man måste hitta rätt vinklar, ha tur med ljuset och använda lämpliga objektiv. Genom digitalkamerans snabba besked får jag en bättre kontroll över resultatet.

Småväxta arter av känguru kallas "wallaby". Det här är en "rockwallaby".

Den biologiska mångfalden i öknen är imponerande. Vi nästan trampar på en dödligt giftig "eastern brown" och kan röra vid en skinködla.

På begäran finns min packning hos Heavitree Hotell i Alice Springs. Efter en inspirerande middag bestående av smakligt kängurukött sorterar vi prylarna för fyra dagars vandring i the Outback.

Larapinta Trail är en unik led som följer gamla "songlines" på en av bergskedjorna i Macdonnell's Ranges. Leden går 22 mil västerut från den kulturminnesmärkta gamla Telegrafstationen utanför staden Alice Springs. Stigen har röjts av nationalparksmyndigheten i Nordterritoriet och blev klar 1990. Naturen växlar mel-

lan nakna bergsryggar och trädbevuxen sandöken. Larapinta är aboriginernas namn på den flod som officiellt kallas Finke. Den dränerar trakten under regntiden mellan december och mars. Genom årmiljonernas lopp har det periodvis vattenfyllda flodsystemet grävt ut djupa raviner i bergskedjan. Leden passerar de mest kända, Simpsons Gap, Standley Chasm och Ormiston Gorge.

Larapinta Trail har rykte om sig att vara en av Australiens mest intressanta långvandringsleder, men antalet vandrare är fortfarande litet. Bästa tiden för en tur är mellan juni och september när hettan kan uthärdas och vädret är torrt. Eftersom färder i ökenklimat räknas som krävande har nationalparksmyndigheten skapat ett system med frivillig registrering. Vandrare som betalar 50 australiska dollar i deposition garanteras ett räddningspådrag ifall man inte dyker upp ett dygn efter utsatt tid. Beloppet återfås när man sedan avregistrerar sig.

På grund av bagagemissen, föredrar vi att vandra mot Alice, istället för därifrån som var tänkt. En taxi kör oss till Standley Chasm. Denna hypersmala och 80 meter djupa klyfta är uppkallad efter Alice Springs första lärarinna som verkade under 1920-talet. Ortsnamnen i ►

Mt Olga är ett fotogeniskt landskap i världsklass, och helst stannar man här till solnedgångens lyster. Men vi måste tillbaka till Alice Springs för att hämta mitt försvunna bagage som kommit till rätta, och sedan göra det jag främst rest hit för, en vandring på Larapinta Trail.

► Australien är ofta imponerande opretentiösa. Ett annat exempel är Gibsons öken väster om Larapinta Trail. Den mannen var en suspekt hantlangare till Sir Ernest Giles. När en ökenexpedition var nära att gå under av vattenbrist, sändes Gibson iväg med en packhäst för att hämta hjälp, medan Giles släpade sig ensam tillbaka i spåren. Giles överlevde och blev en av landets hjältar, medan Gibson försvann för evigt, och fick tack vare det ge sitt namn åt en av världens stora öknar!

Reservatet vid Standley Chasm har både en kiosk och ett matställe som sköts av aboriginerna. Här passerar Larapinta Trail och det är bara att koppla på leden som delats upp i 12 naturligt avgränsade sektioner. Vi går iväg på sektion tre mot Simpson Gap. Inledningsvis klättrar stigen bredvid klyftan som glöder ett par timmar mitt på dagen när solen står rakt i norr och turisterna packar ihop sig som sillar. Steget från denna populära sevärdhet till den ödsliga bushen är inte långt. Vi segar oss upp på den heta bergsryggen och dricker oavbrutet ur sugslangarna som hänger ned från plastflaskorna på våra ryggsäckar. När man vandrar i en

ökennatur bestämmer försörjningen av vatten var man kan gå. Aboriginernas många iwara leder förbi källor som de uppdagat under sin långa historia. Vår "walkabout" är bara möjlig tack vare att parkförvaltningen varje säsong placerar vattentankar på strategiska platser längs Larapinta Trail. Vid dessa tankställen måste vi fylla förråden med 6-8 liter. Det tynger efter varje påfyllning, men ryggsäcken blir märkbart lättare under dagens lopp.

Stigen är inte svår att följa. På marken växer taggigt spinifexgräs som bildar gula igelkottliknande tuvor. I de branta sluttningarna ser vi eleganta eukalyptusträd med vita stammar. Sandstensklipporna lyser intensivt rött av järnfärgad kvartsit. Macdonnell's Ranges är ett vilt uppsprucket och säreget bergslandskap, och vi går upp och ned över ryggar. Efter tag följer vi en torrlagd bäck som kantas av lite tätare växtlighet. Några mindre bergtrösklar som fått ränder av regelbundna vattenfall forceras, och plötsligt, före klivet över ett större block, gör jag en reflexmässig tvärvändning. I ögonvrån innan saken når mitt med-

vetande upptäcker jag en orm nere i en trettio centimeter bred spricka som klyver blocket till marken.

– Stopp it's a snake, ropar jag bakåt till Gordon och backar samtidigt ett par meter. Vi plockar fram kamerorna och närmar oss försiktigt. Den smärta reptilen ligger hoprullad som en slang just där jag tänkte kliva. Tungan spelar oavbrutet, men huvudet är blickstill. Den verkar dödlig och snäll på samma gång. Man måste vara på sin vakt. Nästan alla ormar i Australien är giftiga.

– Oboy mate, are you chocked, frågar Gordon. Konstigt nog inte, hann aldrig bli rädd, men ett bett i den här vildmarken är kritiskt. Med iskall blick följer ormen våra rörelser. Vi tror att det är en taiphun, en av de farligaste. Senare när Gordon visar bilderna för en ormexpert får vi veta att det är en "Eastern Brown".

– Var extra försiktig med de små exemplaren. De är snabbare, säger han. Den här arten har det hemskaste giftet vi känner till. Folk som blir bitna kan få en hjärtattack ett halvår efteråt"

Den bördiga ravinen är förstas en tänkbar plats för reptiler och deras bytesdjur.

Alice Springs är en hemtrevlig småstad mitt i detta ingenting. Här bor drygt 20 000 människor, många verksamma inom turism.

Nattläger högt uppe på en bergsrygg i MacDonnell Ranges. Flera urgamla bergskedjor bryter av den horisontella vidden i Australiens inre.

Med skärpt uppmärksamhet går vi vidare. Högre upp är det nog alldeles tomt på ormar, tänker vi när leden klättrar upp på en hög bergssida som ger oss vidunderliga utsikter. Här är vi nära kontinentens mittpunkt, och Australiens hjärta ligger utvikt med vågor av långsträckta bergsryggar så långt ögat kan se.

Dagen lider mot sitt slut när vi gör ett läger för att följa solnedgången från den fina utsiktspunkten. Av en händelse kommer en vandrare mot oss, den ena av de två som vi ser under färden. Tony Lee är en erfaren bushwalker från New South Wales. Han brukar leda färder på Larapinta Trail, men är ute på en egen tripp. En bit ifrån vårt tält breder han ut sin "swag", en stor påse med liggunderlag och sovsäck i ett. Där sover han under bar himmel.

När den sprakande skymningen tonats ned ligger Gordon och jag tysta i tältet med öppna ingångar och bara ett myggnät till tak. Över oss tindrar Vintergatan och Södra korset. När man vilar så här nära stjärnorna samverkar nattens stillhet med minnesbilderna från dagens äventyr. Detta gränslöst stora, grandiosa, vilda,

Kofösaren Paul arbetar på Erlunda Cattle Station. Dessa "cattlemen" är Australiens svar på den amerikanska cowboyn.

Man måste dricka oavbrutet med hjälp av sugslang och flaska i ryggsäcken.

vackra, torra, heta, uråldriga och spännande landskap som är aboriginernas, fyller mig med deras andar.

Två dagar och 20 liter vatten senare har vi lärt oss tassa fram i den ökenartade vildmarken med viss tillförsikt. Långa sträckor går vi i en parkliknande mulgskog på sandig mark. Vi ser klippkängurur i Simpsons Gap och passerar små grumliga vattensamlingar i de torrlagda älvarnas fåror som kantas av ett av vackraste träd jag vet, "red river gum", en storväxt eukalyptus. Vi filtrerar också vatten vid två små cisterner på hjul, och vandrar nästan fem mil. En dryg återstår när vi sista dagen fortsätter upp på berget Euroridge som ger den vidaste vyn under hela färden. Stigen löper över en drakrygg med tvärstup mot söder och en lugnare sluttning norrut. Härifrån ser vi den ensamma staden Alice Springs framträda mellan två höjdryggar i Macdonnell's Ranges. Det får oss att längta efter öl, biff, och en rejäl tvagning.

Någon kilometer före Telegrafstation syns de ursprungliga stolparna från 1872, då linjen till Darwin öppnades för morssignaler vilket förde Australien närmare resten av världen. Nära telegrafstationen fann man en naturlig källa bredvid den mestadels torrlagda floden Todd, som sig bör namngavs efter stationens första chef, Charles Todd. Hans hustru hette för övrigt Alice läser vi, och inser direkt varför denna hemtrevliga tätort mitt i ingenstans heter som den gör. Lagom till lunch når vi denna civilisationens utpost, svettiga och några kilo magrare. Man äter inte mycket i öknen. Det är vatten, bara vanligt vatten, man vill ha. □